

Riksdagens svar RSV 175/2018 rd – RP 88/2018 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt och till vissa lagar som har samband med den

Ärende

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt och till vissa lagar som har samband med den (RP 88/2018 rd).

Beredning i utskott

Utskottets betänkande: Lagutskottet (LaUB 12/2018 rd).

Beslut

Riksdagen har godkänt följande uttalanden:

1. Riksdagen förutsätter att regeringen vid genomförandet av reformen av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt genom anvisningar gör det klart att barnets bästa ska vara den tolkningsprincip som genomgående styr beslutsfattandet och verksamheten.
2. Riksdagen förutsätter att regeringen så snart som möjligt utreder och bedömer konsekvenserna av växelvist boende och behovet av ändringar i lagstiftningen om förmåner och tjänster samt utan dröjsmål bereder de ändringar som behövs i lagstiftningen och överlämnar dem till riksdagen.
3. Riksdagen förutsätter att regeringen stärker och utvecklar stödet för föräldraskap och parrelationer och tjänsterna för separationssituationer i syfte att förebygga och avgöra utdragna och svåra vårdnads- och umgängestvister.
4. Riksdagen förutsätter att det ges riksomfattande anvisningar och utbildning om hur de utredningar om omständigheterna som utarbetas för domstolsbehandlingen av ärenden som gäller vårdnad och umgängesrätt ska göras och att man bedömer behovet av att reglera behörighetskraven för dem som gör utredningarna.
5. Riksdagen förutsätter att regeringen noga ger akt på genomförandet och effekterna av reformen av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt och att den därvid i synnerhet ägnar uppmärksamhet bland annat åt hur de utvidgade möjligheterna att avtala om vårdnad, boende och umgänge utnyttjas och motsvarande utvidgade befogenheter för de sociala myndigheterna utövas och åt hur det växelvisa boendet fungerar och hur effektiva de metoder är som är avsedda mot föräldraalienation och annat hindrande av umgängesrätten.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Riksdagen har antagit följande lagar:

Lag

om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 8 a §, sådan paragrafen lyder i lag 257/2018,
ändras 1, 2, 4, 6—11, 14—17, 17 b, 17 d, 39, 41 och 49 §,
av dem 6 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 257/2018, 8 § sådan den lyder i lag 1155/2004, 16 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 186/1994 och 818/2000, 17 b och 17 d § sådana de lyder i lag 315/2014, 39 § sådan den lyder i lag 662/2015 samt 41 och 49 § sådana de lyder i lag 186/1994, och
fogas till lagen nya 5 a—5 c, 6 a, 7 a, 7 b, 9 a—9 d, 11 a, 14 a, 14 b, 15 a och 16 a § som följer:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Vårdnad om barn

Syftet med vårdnaden om barn är att trygga en balanserad utveckling och välfärd för barnet enligt dess individuella behov och önskemål. Vårdnaden bör trygga positiva och nära människokontakter i synnerhet mellan barnet och föräldrarna. Också andra relationer som är viktiga för barnet ska vårdas.

Barn ska ges en god vård och uppfostran samt ägnas en med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå behövlig tillsyn och omsorg. Barnet bör om möjligt ges en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt en utbildning som motsvarar dess anlag och önskemål. Barnet ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, försumlig behandling eller utnyttjande.

Barnet bör uppfostras så att det får förståelse, trygghet och ömhet. Barnet får inte undertryckas, agas eller utsättas för annan kränkande behandling. Barnet bör stödjas och uppmuntras i sin utveckling till självständighet, ansvarsfullhet och vuxenhet.

2 §

Umgängesrätt

Syftet med umgängesrätten är att trygga barnets rätt att etablera och upprätthålla ett positivt och nära förhållande med den förälder hos vilken barnet inte bor. Till umgängesrätten hör att bar-

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

net tidvis får vistas hos denna förälder eller träffa föräldern på något annat ställe eller hålla kontakt med föräldern på något annat sätt.

Vardera föräldern ska medverka till att umgängesrätten tillgodoses. En förälder ska i sin uppgift som fostrare undvika allt som kan inverka skadligt på förhållandet mellan barnet och den andra föräldern.

Bestämmelser om barnets rätt att träffa någon annan person än sin förälder finns i 9 c §.

4 §

Vårdnadshavarens uppgifter

Vårdnadshavaren ska trygga barnets utveckling och välfärd på det sätt som föreskrivs i 1 §. Vårdnadshavaren har i detta syfte rätt att bestämma om barnets vård, uppfostran, utbildning, bostadsort, fritidsintressen samt i övriga personliga angelägenheter.

Vårdnadshavaren ska, innan han eller hon fattar beslut i barnets personliga angelägenheter, samtala om saken med barnet, om det med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå samt frågans natur är möjligt. Vårdnadshavaren ska i sitt beslut beakta barnets åsikt och önskemål.

Vårdnadshavaren ska på ett sätt som är lämpligt med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå berätta för barnet om beslut som rör barnet och om andra omständigheter som inverkar på barnets liv.

Vårdnadshavaren företräder barnet i frågor som gäller barnets person, om inte något annat föreskrivs i lag.

5 a §

Skyldighet att informera om planerad flyttning

En förälder ska informera den andra föräldern om sin avsikt att byta bostadsort, om flyttningen skulle få verkningar med avseende på vårdnaden om barnet eller umgängesrätten. Om vårdnaden om barnet har anförtrotts någon annan än en förälder, ska denna person under samma förutsättningar informera föräldrarna och föräldrarna informera den personen om en flyttning.

Informationen ska lämnas i god tid och, om möjligt, minst tre månader före den planerade flyttningen.

Informationen behöver inte lämnas, om detta är nödvändigt för att avvärja ett omedelbart och allvarligt hot som riktar sig mot barnets eller den flyttande personens liv, hälsa eller frihet.

Bestämmelser om förfarandet när ett barn med två eller flera vårdnadshavare ska flytta finns i 5 §.

5 b §

Jäv för vårdnadshavare

En vårdnadshavare får inte företräda barnet i ett ärende där motparten är vårdnadshavaren själv, någon som vårdnadshavaren företräder eller någon annan som är vårdnadshavare för barnet. En vårdnadshavare får inte heller företräda barnet, om vårdnadshavarens och barnets intressen av någon annan orsak kan bli motstridiga.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

5 c §

Förordnande av intressebevakare som ställföreträdare för vårdnadshavaren

För barnet kan det förordnas en intressebevakare som i stället för vårdnadshavaren företräder barnet i ett ärende som gäller barnets person, om

1) vårdnadshavaren på grund av jäv eller sjukdom eller av någon annan orsak är förhindrad att företräda barnet, och

2) förordnande av intressebevakare behövs för att saken ska kunna utredas eller för att barnets bästa i övrigt ska kunna tillgodoses.

På en intressebevakare som förordnas som ställföreträdare för vårdnadshavaren tillämpas i övrigt vad som i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) föreskrivs om ställföreträdare för intressebevakare.

6 §

Vårdnadshavare på grund av födsel

Är barnets föräldrar gifta med varandra när barnet föds, är de båda vårdnadshavare för barnet. Är föräldrarna inte gifta med varandra när barnet föds, är den moder som har fött barnet vårdnadshavare.

Är den ena föräldern ensam sitt barns vårdnadshavare och ingår föräldrarna äktenskap med varandra, blir också den andra föräldern vårdnadshavare för barnet.

6 a §

Hur vissa avgöranden om föräldraskap inverkar på vårdnaden om barnet

Om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse på det sätt som avses i 16 § i faderskapslagen (11/2015) eller 14 § i moderskapslagen (253/2018), blir också den som erkänt föräldraskapet vårdnadshavare för barnet när föräldraskapet har fastställts.

Om den mor som har fött barnet ensam är vårdnadshavare för sitt barn och hon ingår äktenskap med en person som efter detta fastställs vara förälder till barnet, blir även denna förälder vårdnadshavare för barnet när föräldraskapet har fastställts.

Om en förälders ställning som vårdnadshavare grundar sig på 1 eller 2 mom. eller på 6 §, upphör ställningen som vårdnadshavare, om föräldraskapet upphävs.

7 §

Avtal om vårdnad om barn

Föräldrarna kan avtala om att

1) vårdnaden om barnet anförtros båda föräldrarna gemensamt eller den ena föräldern ensam,

2) den förälder som inte är barnets vårdnadshavare har samma rätt som vårdnadshavaren att få sekretessbelagda uppgifter om barnet av myndigheter och privata tjänsteproducenter, antingen i alla frågor eller i de frågor som anges i avtalet,

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

3) barnet bor hos den ena föräldern, om föräldrarna inte bor tillsammans,

4) barnet bor växelvis hos vardera föräldern (*växelvist boende*).

Föräldrarna kan med någon annan person avtala om att

1) vårdnaden om barnet vid sidan av föräldrarna eller den ena föräldern anförtros personen i fråga, eller

2) personen i fråga har samma rätt som en vårdnadshavare att få sekretessbelagda uppgifter om barnet av myndigheter och privata tjänsteproducenter, antingen i alla frågor eller i de frågor som anges i avtalet.

Föräldrarna kan med en vårdnadshavare som avses i 2 mom. 1 punkten avtala om att

1) barnet bor hos vårdnadshavaren i fråga, eller

2) barnet bor växelvis hos föräldrarna eller den ena föräldern och hos vårdnadshavaren i fråga.

Om barnet har endast en förälder, kan också denne ingå ett avtal som avses i 2 mom. med en annan person eller ett avtal som avses i 3 mom. med en annan vårdnadshavare.

Om barnet har två eller flera vårdnadshavare, kan de besluta om den inbördes fördelningen av uppgifterna.

7 a §

Avtal om umgängesrätt

Föräldrarna kan avtala om att barnet har rätt att hålla kontakt med och träffa den förälder hos vilken barnet inte bor.

Om barnet har endast en förälder, kan denne ingå ett avtal som avses i 1 mom. med en person som vid sidan av föräldern är barnets vårdnadshavare.

Bestämmelser om avtal som gäller ordnande av umgänge som stöttat eller övervakat umgänge eller med övervakade byten finns i 9 b §.

7 b §

Avtal om villkor för växelvist boende och umgängesrätt

När ett avtal om växelvist boende eller om umgängesrätt ingås ska de närmare villkor som gäller för det växelvisa boendet eller umgängesrätten och rätten att hålla barnet hos sig framgå av avtalet.

I ett avtal om växelvist boende ska det antecknas vilketdera hemmet som ska anmälas som barnets officiella bostad.

Vid behov kan det avtalas om hur ansvaret för de transporter och resekostnader som föranleds av det växelvisa boendet eller umgängesrätten ska fördelas mellan parterna.

8 §

Fastställelse av avtal

Ett avtal som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt ska ingås skriftligen och för fastställelse föreläggas socialnämnden eller något annat organ som ansvarar för socialvården, nedan so-

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

cialnämnden, i den kommun där barnet är bosatt. Institutet för hälsa och välfärd fastställer formuläret för de blanketter som används i avtalet.

Om barnet inte är bosatt i Finland, ska avtalet för fastställelse föreläggas socialnämnden i den kommun där barnet senast var bosatt i Finland eller, om barnet inte har varit bosatt i Finland, socialnämnden i den kommun där barnets föräldrar eller någondera av dem är bosatt. Om ingen kommuns socialnämnd är behörig med stöd av vad som föreskrivs ovan, ska avtalet föreläggas Helsingfors stads socialnämnd för fastställelse.

När socialnämnden prövar om avtalet kan fastställas ska den beakta barnets bästa samt barnets önskemål och åsikt på det sätt som föreskrivs i 10 och 11 §. Barnatillsyningsmannen eller den som har förordnats att bereda fastställelsen av avtalen ska personligen samtala med barnet, om barnet samtycker till detta och ett samtal behövs för att utreda barnets önskemål och åsikt. Avtalet får inte fastställas om ingendera av barnets föräldrar är dess vårdnadshavare.

För att avtalet ska kunna fastställas krävs samtycke av

- 1) den som vid sidan av en förälder eller föräldrarna är barnets vårdnadshavare,
- 2) den för vilken det fastställts rätt att få sekretessbelagda uppgifter om barnet, om det genom avtalet görs ingrepp i denna rätt,
- 3) en i 9 c § avsedd person som står barnet särskilt nära, om avtalet kan inverka på hur den fastställda umgängesrätten tillgodoses.

Ett avtal som socialnämnden har fastställt är gällande och kan verkställas såsom ett lagakraftvunnet domstolsbeslut.

9 §

Domstolsbeslut om vårdnad om barn och umgängesrätt

En domstol kan besluta att

- 1) vårdnaden om barnet anförtros båda föräldrarna gemensamt eller den ena föräldern ensam,
- 2) vårdnaden om barnet vid sidan av eller i stället för en förälder eller föräldrarna anförtros en eller flera personer som gett sitt samtycke till detta,
- 3) en förälder som inte är barnets vårdnadshavare, eller någon annan person som har gett sitt samtycke till detta, har samma rätt som vårdnadshavaren att få sekretessbelagda uppgifter om barnet av myndigheter och privata tjänsteproducenter, antingen i alla frågor eller i de frågor som anges i beslutet.

Dessutom kan domstolen besluta att

- 1) barnet ska bo hos den ena av sina föräldrar, om föräldrarna inte bor tillsammans,
- 2) barnet ska bo hos den vårdnadshavare som avses i 1 mom. 2 punkten,
- 3) barnet ska bo växelvis hos vardera föräldern,
- 4) barnet ska bo växelvis hos föräldrarna eller den ena föräldern och hos den vårdnadshavare som avses i 1 mom. 2 punkten,
- 5) barnet har rätt att hålla kontakt med och träffa den förälder hos vilken barnet inte bor.

Om föräldrarna eller den ena av dem är vårdnadshavare för sitt barn, kan domstolen enligt 1 mom. 2 punkten anförtro vårdnaden åt en eller flera personer i stället för en förälder eller föräldrarna endast om det med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl till detta.

Domstolen kan vid behov ålägga vårdnadshavaren uppgifter, rättigheter och skyldigheter samt, om barnet har två eller flera vårdnadshavare, besluta om uppgiftsfördelningen mellan vårdnadshavarna.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

9 a §

Närmare förordnanden om växelvist boende och umgängesrätt

När domstolen fattar beslut om växelvist boende eller umgängesrätt ska den bestämma närmare om de villkor som ska gälla för det växelvisa boendet eller umgängesrätten och rätten att hålla barnet hos sig.

Innan domstolen fattar beslut om växelvist boende ska den på eget initiativ till behandling ta upp hur beslutet inverkar på barnets bostad enligt lagen om hemkommun (201/1994). Domstolen ska bestämma vilkettera hemmet som ska anmälas som barnets officiella bostad.

Domstolen kan vid behov bestämma hur ansvaret för de transporter och resekostnader som förorsakas av det växelvisa boendet eller umgängesrätten ska fördela sig mellan de delaktiga. När domstolen prövar ansvarsfördelningen ska den beakta de delaktigas förmåga att svara för transporterna eller kostnaderna samt övriga omständigheter.

9 b §

Stöttat och övervakat umgänge samt övervakade byten

Föräldrarna kan avtala om att umgänget mellan barnet och en förälder ska ske som stöttat umgänge eller övervakat umgänge, eller att umgängestillfället ska inledas och avslutas under övervakning (*övervakade byten*). Socialnämnden kan fastställa avtalet på det sätt som föreskrivs i 8 §, om stöd eller övervakning behövs av grundad anledning med tanke på barnets bästa. Övervakat umgänge kan fastställas endast om stöttat umgänge eller övervakade byten inte räcker för att trygga barnets bästa.

Under samma förutsättningar som socialnämnden kan fastställa ett avtal kan en domstol besluta att umgänget ska ske som stöttat eller övervakat umgänge eller med övervakade byten.

Om det finns grundad anledning att befara att barnet olovligen kommer att föras bort från landet, kan domstolen som förutsättning för övervakat umgänge bestämma att den förälder som barnet har rätt att träffa ska överlåta sitt giltiga pass och ett sådant giltigt pass för barnet som föräldern därefter innehar samt övriga resedokument till övervakaren för den tid umgänget varar.

Bestämmelser om ordnande av stöttat och övervakat umgänge samt övervakade byten finns i socialvårdslagen (1301/2014).

9 c §

Barnets rätt att träffa en annan person än sin förälder

För barnet kan fastställas rätt att träffa en person som står barnet särskilt nära och med vilken barnet har ett etablerat förhållande som kan jämföras med förhållandet mellan ett barn och en förälder. Umgängesrätten fastställs genom ett domstolsbeslut.

När en i denna paragraf avsedd umgängesrätt fastställs och tillgodoses, tillämpas i övrigt vad som föreskrivs om umgängesrätten mellan ett barn och barnets förälder.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

9 d §

Tryggande av umgängesrätt

När en domstol fattar beslut om umgängesrätt kan domstolen vid vite förplikta den förälder eller den vårdnadshavare hos vilken barnet bor att tillåta umgänge och att vidta andra åtgärder som behövs för att ordna umgänget på det sätt som bestäms i beslutet, om det på basis av denna förälders eller vårdnadshavares tidigare agerande finns anledning att befara att han eller hon inte frivilligt kommer att iaktta beslutet om umgängesrätt. På föreläggande av vite tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 18, 20 och 28 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996).

Vite som förelagts i enlighet med denna paragraf kan dömas ut med iakttagande av bestämmelserna i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.

10 §

Avgörande av ärenden som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt

Ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt ska avgöras framför allt enligt vad som är bäst för barnet. I detta syfte ska särskilt avseende fästas vid hur de i 1 och 2 § angivna målen för vårdnaden och umgängesrätten bäst kan uppnås i framtiden.

När avgörande träffas om huruvida vårdnaden om barnet ska anförtros båda föräldrarna gemensamt eller den ena av dem, ska utöver vad som föreskrivs i 1 mom. särskilt avseende fästas vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov framför sina inbördes konflikter.

När avgörande träffas om barnets boende och umgängesrätten ska utöver vad som föreskrivs i 1 mom. särskilt avseende fästas vid barnets ålder och utvecklingsnivå, barnets karaktär och anlag, eventuella särskilda behov hos barnet, avståndet mellan föräldrarnas bostäder samt föräldrarnas förmåga att tillsammans ta ansvar i frågor som gäller barnet och skydda barnet mot alla former av våld på det sätt som avses i 1 §.

Ett ärende som gäller anförtroende av vårdnaden åt båda föräldrarna gemensamt eller åt den ena av dem eller som gäller barnets boende hos en förälder eller rätten till umgänge med en förälder ska avgöras i överensstämmelse med vad föräldrarna avtalar, om föräldrarna eller den ena av dem är barnets vårdnadshavare och det inte finns skäl att anta att avgörandet skulle strida mot barnets bästa.

11 §

Utredande av barnets åsikt

I ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt ska barnets önskemål och åsikt utredas och beaktas i den utsträckning som det med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå är möjligt.

Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och med beaktande av barnets utvecklingsnivå samt så att förhållandet mellan barnet och föräldrarna inte blir lidande av detta. Det ska förklaras för barnet i vilket syfte åsikten utreds och hur utredandet sker.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

11 a §

Beslut om vårdnaden om barn och umgängesrätt medan barnet är omhändertaget

Bestämmelser om avgörande av ärenden som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt medan barnet är omhändertaget finns i 46 § i barnskyddslagen (417/2007). Om ett avgörande i ärendet på grund av omhändertagandet är onödigt med tanke på barnets bästa, kan socialnämnden lämna avtalet utan fastställelse eller domstolen avslå ansökan.

Ett av socialnämnden fastställt avtal eller en domstols beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt inverkar inte på omhändertagandet eller dess innehåll.

Bestämmelser om domstolens rätt att få uppgifter om barnet av socialmyndigheterna finns i 18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

14 §

Anhängiggörande och rätt att föra talan

Ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt inleds genom en ansökan som får göras av barnets föräldrar gemensamt, den ena föräldern, barnets vårdnadshavare eller socialnämnden.

Om ett barn till följd av vårdnadshavarens död saknar vårdnadshavare, får ansökan göras även av barnets släkting eller av någon annan som står barnet nära.

Utöver de aktörer som avses i 1 och 2 mom. får en person för vilken det har fastställts rätt att få sekretessbelagda uppgifter om barnet göra en ansökan som gäller ändring av denna rätt. Även en i 9 c § avsedd person som står barnet särskilt nära får, utöver de aktörer som nämns i 1 och 2 mom., göra en ansökan som gäller barnets rätt att träffa honom eller henne.

I samband med ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt får det också yrkas att underhållsbidrag till barnet ska fastställas eller att ett fastställt underhållsbidrag ska ändras.

14 a §

Avslag på ansökan i skriftligt förfarande

Om det på basis av ansökan, ett skriftligt yttrande som eventuellt getts med anledning av den och tidigare avgöranden är uppenbart att det inte finns förutsättningar för att ändra avtalet eller beslutet, ska ansökan avslås i ett skriftligt förfarande.

14 b §

Skyndsamt behandling

Ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt ska behandlas skyndsamt. Om ärendet ska behandlas vid tingsrättens sammanträde, ska det första sammanträdet ordnas utan obefogat dröjsmål.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

15 §

Hörande av delaktiga

När ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt behandlas ska domstolen ge barnets föräldrar och vårdnadshavare tillfälle att bli hörda.

Tillfälle att bli hörd ska också ges

1) den för vilken det fastställts rätt att få sekretessbelagda uppgifter om barnet, om ansökan gäller ändring av denna rätt,

2) en i 9 c § avsedd person som står barnet särskilt nära, om ansökan gäller fastställelse av umgängesrätt enligt den paragrafen eller om avgörandet i ärendet kan inverka på hur den fastställda umgängesrätten tillgodoses.

Tillfälle att bli hörd behöver dock inte ges, om delgivningen av kallelsen till hörandet skulle behöva ske genom kungörelse av domstol i enlighet med 11 kap. 9 § i rättegångsbalken.

15 a §

Hörande av barn i domstol

I syfte att utreda barnets önskemål och åsikt kan barnet höras personligen i domstol, om det behövs för att ärendet ska kunna avgöras och barnet ber om det eller ger sitt samtycke till det. Ett barn under 12 år kan höras personligen endast om det är nödvändigt för att ärendet ska kunna avgöras och det bedöms att hörandet inte medför betydande skada för barnet.

Hörandet av barnet personligen i domstol kan ske vid huvudförhandlingen eller på något annat sätt som domstolen prövar lämpligt. Domstolen kan vid hörandet anlita ett sakkunnigbiträde som avses i 17 b §. Ett barn kan höras personligen så att endast en eller flera domstolsledamöter utöver barnet är närvarande vid hörandet, om detta behövs för att skydda barnet eller för att barnets självständiga åsikt ska kunna klarläggas. Hörandet av barnet får dokumenteras genom en ljudupptagning.

Om barnet hörs utan att de delaktiga är närvarande, ska de delaktiga ges tillfälle att höra den ljudupptagning som gjorts över hörandet av barnet eller få en redogörelse för de omständigheter som kommit fram vid hörandet till den del dessa kan inverka på avgörandet av ärendet. De ska också ges tillfälle att framföra sin åsikt om de omständigheter som kommit fram vid hörandet.

16 §

Inhämtande av utredning av socialnämnden

I ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt ska domstolen vid behov inhämta utredning hos socialnämnden i den kommun där barnet eller barnets föräldrar eller någon annan delaktig är bosatta. Om någon av dessa inte är bosatt i Finland, ska utredning inhämtas hos socialnämnden i den kommun där personen vistas. När domstolen begär utredning ska den närmare ange i vilka frågor utredning särskilt behövs.

Syftet med utredningen är att ge domstolen uppgifter om familjens situation, barnets levnadsförhållanden och andra omständigheter som inverkar på avgörandet av ärendet. Om det under på-

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

gående utredning framgår att ärendet kan avgöras genom ett avtal som socialnämnden fastställer, ska socialnämnden ge de berörda personerna behövlig hjälp att ingå avtalet.

När utredningen görs ska ett samtal föras med barnet personligen, om detta med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå är möjligt och barnet ger sitt samtycke till det, om detta inte är uppenbart onödigt. Vid samtalet ska barnets önskemål och åsikt i möjligaste mån utredas på det sätt som föreskrivs i 11 §.

Domstolen ska ange en tidsfrist för när utredningen ska lämnas. Om domstolen anser att socialnämndens utredning är bristfällig eller om nya omständigheter som kommit fram vid behandlingen av ärendet fordrar ytterligare utredning, kan domstolen begära att den tidigare utredningen kompletteras eller begära andra upplysningar.

I utredningen och vid den rättegång som gäller ärendet får även sekretessbelagda uppgifter röjas på det sätt som föreskrivs i 18 § 1 mom., 19 § och 27 § 2—4 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.

16 a §

Hörande av den som gjort utredningen

Domstolen ska kalla den person som gjort den i 16 § avsedda utredningen för att höras muntligen i domstolen, om

1) domstolen anser det behövligt för att utreda barnets bästa eller barnets åsikt eller av någon annan orsak, eller

2) en delaktig begär det och hörande inte är uppenbart onödigt.

I fråga om kallelse av den som gjort utredningen tillämpas vad som i 17 kap. 41 och 42 § i rättegångsbalken föreskrivs om kallelse av sakkunnig.

17 §

Interimistiska förordnanden

När ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt är anhängigt vid domstol, kan domstolen interimistiskt bestämma om barnets boende och om umgängesrätten. Ett interimistiskt förordnande som gäller umgängesrätt får inte förenas med vite. Domstolen kan av särskilda skäl ge ett interimistiskt förordnande om vem som ska anförtros vårdnaden om barnet samt om rätten att få sekretessbelagda uppgifter om barnet. Om ärendet inte tål dröjsmål, kan ett interimistiskt förordnande ges utan att de personer som avses i 15 § blir hörda.

Domstolen kan i samband med behandlingen av ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt ge ett interimistiskt förordnande också om underhållsbidrag som ska betalas till barnet, om detta behövs för att trygga barnets underhåll.

Ändring får inte sökas i domstolens interimistiska förordnande.

Ett interimistiskt förordnande är i kraft tills domstolen fattar ett slutligt beslut i ärendet, om inte förordnandet återtas eller ändras före det.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

17 b §

Ordnande av sakkunnigtjänster

Den kommun inom vars område tingsrätten har sitt administrativa kansli ska se till att tingsrätten har tillgång till ett tillräckligt antal sådana sakkunnigbiträden som avses i 5 § i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar för medling i tvister som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt och för sådant biträdande vid hörande av barnet som avses i 15 a § i denna lag. I en tvåspråkig domkrets ska kommunen se till att tingsrätten har tillgång till sakkunnigtjänster på både finska och svenska. Det organ enligt 6 § 1 mom. i socialvårdslagen (710/1982) som ska sköta socialvården svarar för att sakkunnigtjänsterna ordnas i kommunen.

Hovrätten kan vid hörandet av barnet anlita ett sakkunnigbiträde som någon av tingsrätterna inom hovrättens domkrets har tillgång till. Högsta domstolen kan vid hörandet av barnet anlita ett sakkunnigbiträde som någon av tingsrätterna har tillgång till.

17 d §

Ersättning för sakkunnigtjänster

För anlitan­de av sakkunnigbiträden vid medling i vårdnadstvister i domstol och vid hörande av barnet betalar staten ersättning till den kommun som ansvarar för ordnandet av sakkunnigtjänsterna. Ersättning betalas som kalkylerad ersättning per dag för biträdande vid sammanträde och som ersättning per timme för åtgärder som utförs utanför sammanträdet. Om medlingen genomförs eller barnet hörs utanför den kommun där tingsrätten har sitt administrativa kansli eller utanför den särskilt överenskomna huvudsakliga tjänstgöringsorten för sakkunnigbiträdet, ersätts kommunen för de rese- och inkvarteringskostnader som föranletts av medlingen eller hörandet av barnet och för det dagtraktamente som betalas till sakkunnigbiträdet. Närmare bestämmelser om storleken på den ersättning som betalas per dag eller per timme, de åtgärder för vilka ersättning betalas per timme samt de kostnader som ersätts utfärdas genom förordning av statsrådet.

39 §

Hörande av barnet

Innan domstolen avgör en ansökan om verkställighet av ett i en främmande stat givet beslut som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt eller om återlämnande av barn, ska den ta reda på barnets åsikt, om barnet med hänsyn till sin ålder eller andra omständigheter som kommit till domstolens kännedom kan anses ha uppnått en sådan mognad att det finns skäl att fästa avseende vid dess åsikt.

På utredandet av barnets åsikt tillämpas vad som föreskrivs i 15 a, 16 och 16 a §. En begäran som gäller utredande av barnets åsikt ska riktas till socialnämnden i den kommun där barnet vistas.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

41 §

Rättshjälp och kostnaderna för återlämnande

I ärenden som gäller återlämnande av barn och i ärenden som gäller erkännande eller verkställighet av beslut om vårdnad om barn eller umgängesrätt som meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen ska sökanden på begäran beviljas rättshjälp kostnadsfritt också i sådana fall då rättshjälp inte annars skulle kunna beviljas.

När domstolen förordnar att ett barn ska återlämnas eller fastställer att ett beslut om vårdnad om barn kan verkställas, kan den samtidigt på yrkande av sökanden ålägga motparten att ersätta sökandens kostnader för återlämnandet av barnet.

Om sökandens motpart förlorar det ärende som avses i 1 mom., ska han eller hon åläggas att ersätta justitieministeriet för de kostnader som ministeriet haft i ärendet enligt samma grunder som föreskrivs när det gäller ersättande av de delaktigas rättegångskostnader. Domstolen kan låta bli att ålägga motparten ersättningsskyldighet eller kan nedsätta ersättningens belopp, om ersättningsskyldigheten skulle bli oskälig i förhållande till motpartens ekonomiska omständigheter.

49 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Genom förordning av statsrådet utfärdas det vid behov närmare bestämmelser om

- 1) de uppgifter som socialnämnden har enligt denna lag,
- 2) justitieministeriets uppgifter som centralmyndighet enligt Haagkonventionen och Europarådskonventionen, och
- 3) handlingar som ska bifogas en ansökan om återlämnande av barn samt om erkännande eller verkställighet av ett beslut som meddelats i en främmande stat.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Om en man före ikraftträdandet av denna lag har erkänt sitt faderskap på det sätt som avses i 16 § i faderskapslagen, tillämpas på hans ställning som vårdnadshavare i stället för 6 a § 1 mom. de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

På ett sådant ärende om ändring av ett avtal eller ett beslut som har blivit anhängigt i tingsrätten före ikraftträdandet av denna lag tillämpas i stället för 14 a § de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 1 § 1 mom., 11 § och den finska språkräkten i 18 § 1 mom., samt
fogas till 2 § ett nytt 2 mom. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Domstolens beslut och interimistiska förordnanden (*beslut*) beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt verkställs så som föreskrivs i denna lag. Vad som i denna lag föreskrivs om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn ska iakttas också vid verkställighet av domstolens beslut om hos vem barnet ska bo samt beslut om överlämnande av barnet till dess vårdnadshavare. Vad som föreskrivs om verkställighet av beslut som gäller umgängesrätt ska iakttas också vid verkställighet av domstolens beslut om växelvist boende.

2 §

Beaktande av barnets vilja

Om barnet motsätter sig ska, när betydelsen av detta bedöms, särskilt avseende fästas vid de motiveringar barnet ger för att det motsätter sig samt vid huruvida barnets motstånd med beaktande av de omständigheter som kommit fram i ärendet kan anses basera sig på barnets självständiga vilja.

11 §

Hörande av barn i domstol

Domstolen kan höra barnet med iakttagande av 11 och 15 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhåll för barn (704/1975) 4, 5 och 14 §,
sådana de lyder, 4 § delvis ändrad i lag 364/1983, 5 § delvis ändrad i lag 1307/2014 och 14 § i
lagarna 159/2009 och 256/2018, samt
fogas till lagen en ny 14 a § som följer:

4 §

En förälder kan åläggas att betala underhållsbidrag till barnet, om

- 1) föräldern inte på annat sätt sörjer för barnets underhåll,
- 2) barnet inte bor varaktigt tillsammans med föräldern, eller
- 3) barnet bor växelvis med föräldern och växelvis med den andra föräldern eller någon annan vårdnadshavare.

Underhållsbidragets belopp och sättet för betalning av det fastställs genom avtal eller dom.

5 §

I angelägenheter som rör underhållsbidrag företräds ett minderårigt barn av sin vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. Företrädaren för ett minderårigt barn har rätt att företräda barnet också i ett ärende som gäller barnets rätt till underhåll sedan barnet fyllt 18 år. Barnets vårdnadshavare får företräda barnet också när motparten är barnets andra vårdnadshavare, om barnet bor hos någondera föräldern.

Särskilda bestämmelser gäller för barnatillsyningsmannens skyldighet att bistå barnet i ärenden som gäller underhållsbidrag.

14 §

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller underhållsbidrag finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Om ett yrkande på underhållsbidrag framställs i samband med ett ärende som gäller vårdnad om barnet eller umgängesrätt eller fastställande av föräldraskap, kan yrkandet på underhållsbidrag även handläggas vid den domstol där det förstnämnda ärendet ska anhängiggöras.

14 a §

När ett ärende som gäller underhåll för barn är anhängigt vid domstol, kan domstolen ge ett interimistiskt förordnande om underhållsbidrag, om detta behövs för att trygga barnets underhåll.

Ändring får inte sökas i domstolens interimistiska förordnande.

Ett interimistiskt förordnande är i kraft tills domstolen fattar ett slutligt beslut i ärendet, om inte förordnandet återtas eller ändras före det.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av 10 § i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar (394/2011) 10 § 1 mom. som följer:

10 §

Ärenden som gäller barns ställning och rättigheter

Ärenden som gäller barns ställning och rättigheter kan bli föremål för medling i domstol när de gäller underhåll för barn eller vårdnad om barn och umgängesrätt. Medlingen i domstol ska genomföras på ett sätt som tar hänsyn till barnets bästa samt barnets önskemål och åsikt i den utsträckning som det med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå är möjligt. Vid bedömningen av om en förlikning kan stadfästas ska domstolen beakta bestämmelserna i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt och i lagen om underhåll för barn (704/1975).

Denna lag träder i kraft den

20 .

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 10 kap. 13 §, 12 kap. 4 a § och 17 kap 12 § 1 mom., sådana de lyder, 10 kap. 13 § i lag 135/2009, 12 kap. 4 a § i lag 650/2007 och 17 kap. 12 § 1 mom. i lag 732/2015, som följer:

10 kap.

Om forum i tvistemål

13 §

Ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet har sin hemvist eller sin vanliga vistelseort. Ett ärende som gäller syskon kan

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets någon av dem har sin hemvist eller sin vanliga vistelseort.

12 kap.

Om parterna

4 a §

Om en part på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna, försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att bevaka sina intressen i en rättegång eller om partens intressebevakare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare på grund av jäv eller av någon annan orsak är förhindrad att utöva talerätt vid rättegången, kan den domstol där rättegången är anhängig, på tjänstens vägnar för rättegången förordna en intressebevakare för parten. På intressebevakaren tillämpas lagen om förmyndarverksamhet.

Om inte domstolen beslutar något annat gäller ett intressebevakarförordnande också i en högre rättsinstans där ärendet anhängiggörs genom ändringssökande.

17 kap.

Om bevisning

12 §

Tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare samt de som utövar offentlig makt eller sköter ett offentligt förtroendeuppdrag och andra personer som har tystnadsplikt enligt 23 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får inte vittna om innehållet i en handling eller rättegångshandling som ska hemlighållas för en part med stöd av 11 § 2 mom. i den lagen eller 12 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). De får inte heller vittna om något som med stöd av någondera av dessa bestämmelser vore sekretessbelagt om det ingick i en handling, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det. Bestämmelserna i 16 § 5 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983), 18 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) eller någon annan motsvarande paragraf enligt vilken det är tillåtet att röja sekretessbelagda uppgifter vid en rättegång ska dock tillämpas i stället för det som föreskrivs ovan i detta moment.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av 19 a § i förvaltningsprocesslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förvaltningsprocesslagen (586/1996) 19 a §, sådan paragrafen lyder i lag 651/2007, som följer:

19 a §

Förordnande av intressebevakare för rättegång

Om en part på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna, försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att bevaka sina intressen i en rättegång eller om partens intressebevakare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare på grund av jäv eller av någon annan orsak är förhindrad att utöva talerätt vid rättegången, kan den domstol där rättegången är anhängig, på tjänstens vägnar för rättegången förordna en intressebevakare för parten. På intressebevakaren tillämpas lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

Om inte domstolen beslutar något annat gäller ett intressebevakarförordnande också i en högre rättsinstans där ärendet anhängiggörs genom ändringssökande.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Lag

om ändring av 23 a § i äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen (234/1929) 23 a §, sådan paragrafen lyder i lag 411/1987, som följer:

23 a §

På en medlares tystnadsplikt tillämpas 15 § och 29 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). På medlaren tillämpas inte vad som i 20 § i den lagen föreskrivs om skyldighet att lämna uppgifter. Medlaren har inte rätt att på eget initiativ inhämta uppgifter om familjen av andra myndigheter.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av 63 och 95 § i adoptionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i adoptionslagen (22/2012) 63 och 95 § som följer:

63 §

Inhämtande av utredning, hörande av barnet och interimistiska förordnanden

I syfte att utreda barnets önskemål och åsikter samt de övriga förhållanden som inverkar på avgörandet av ett ärende som gäller kontakt, ska domstolen vid behov inhämta utredning hos socialvårdsorganet i barnets, den tidigare föräldrarnas och adoptivföräldrarnas hemkommuner. Om någon av dessa saknar hemkommun i Finland, ska utredning inhämtas hos socialvårdsorganet i den kommun där personen vistas.

På personligt hörande av barn i domstol eller vid utredning enligt 1 mom., på tidsfristen för och komplettering av utredning, på röjande av sekretessbelagda uppgifter, på hörande av den som gjort utredningen och på meddelande av interimistiska förordnanden tillämpas vad som föreskrivs i 15 a §, 16 § 3—5 mom., 16 a och 17 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) beträffande handläggningen av ärenden som gäller umgängesrätt.

95 §

Företrädande av barn som ska adopteras

När en tillhandahållare av adoptionsrådgivning eller ett utländskt adoptionstjänstorgan har placerat ett barn hos en adoptionssökande i adoptionssyfte, har adoptionssökanden under placeringen rätt att i vårdnadshavarens ställe besluta om barnets vistelseort, vård, uppfostran, övervakning och omsorg i övrigt samt om den undervisning och hälsovård som barnet behöver. Adoptionssökanden har dessutom rätt att företräda barnet även i andra brådskande ärenden som gäller barnets person.

På en adoptionssökande som utövar den rätt som avses i 1 mom. tillämpas vad som i 4 § 2 och 3 mom. samt i 5, 5 b och 5 c § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt föreskrivs om vårdnadshavare.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av 11 § i lagen om förmyndarverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) 11 § som följer:

11 §

Om en intressebevakare på grund av sjukdom eller av en orsak som avses i 32 § 2—5 mom. eller av någon annan orsak är tillfälligt förhindrad att sköta sitt uppdrag, kan domstolen förordna en ställföreträdare för denne.

På ställföreträdaren tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om intressebevakare.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Lag

om ändring av 3 § i religionsfrihetslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i religionsfrihetslagen (453/2003) 3 § 2 mom., sådant det lyder i lag 253/2016, som följer:

3 §

Medlemskap i ett religionssamfund

Ett barns vårdnadshavare beslutar gemensamt om barnets religiösa ställning. Om det med stöd av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) genom ett av socialnämnden fastställt avtal avtalats eller genom ett beslut av domstol beslutats något annat om uppgiftsfördelningen mellan vårdnadshavarna, ska dock det av socialnämnden fastställda avtalet eller domstolens beslut följas.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

Lag

om ändring av 46 § i barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) rubriken för 46 § och 46 § 1 mom., av dem 46 § 1 mom. sådant det lyder i lag 88/2010, som följer:

46 §

Beslut om vårdnaden om barn och umgängesrätt under den tid omhändertagandet varar

Under den tid omhändertagandet varar kan föräldrarna avtala om vårdnaden om barnet och umgängesrätt. Bestämmelser om fastställelse av avtalet finns i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. En allmän domstol kan under den tid omhändertagandet varar fatta beslut om vårdnaden om barnet, umgängesrätt eller intressebevakning med iakttagande av vad som föreskrivs i den lagen eller i lagen om förmyndarverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av 10 § i lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn samt om tillämpning av konventionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn samt om tillämpning av konventionen (435/2009) 10 § som följer:

10 §

Utlåtande i ärende om umgängesrätt

Om ett ärende om umgängesrätt med barn ska avgöras i en främmande fördragsslutande stat och saken gäller kontakten mellan barnet och barnets i Finland bosatta förälder, får denna föräl-

Riksdagens svar RSv 175/2018 rd

der begära ett utlåtande av socialnämnden om omständigheter som är viktiga för beviljandet eller utövandet av umgängesrätten. I utlåtandet får även sekretessbelagda uppgifter lämnas ut med tillämpning av vad som föreskrivs i 16 § 5 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.

Utlåtandet lämnas av socialnämnden i den kommun där den person som framställer begäran har hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994). Utlåtandet skickas till den finska centralmyndigheten eller direkt till den behöriga myndigheten i den stat där ärendet ska avgöras.

På verksamhet som kommunerna ordnar med stöd av denna paragraf tillämpas lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), om inte något annat föreskrivs genom lag.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors 13.12.2018

På riksdagens vägnar

talman

generalsekreterare